
„Włóż się po mieście”- warsztaty Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Politechniki Łódzkiej

Stanisław Klajs, Jakub Misiak, Bartłomiej Olczak

STRESZCZENIE

Od 3 lat Studenckie Koło Naukowe Gospodarki Przestrzennej Cirkula, działające przy Kolegium Gospodarki Przestrzennej oraz na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej wraz z Miejską Pracownią Urbanistyczną w Łodzi organizuje ogólnopolskie studenckie warsztaty urbanistyczno-architektoniczne „Włóż się po mieście” poświęcone zagadnieniu rewitalizacji tkanki śródmiejskiej Łodzi. Wydarzenie skierowane jest do studentów architektury i urbanistyki oraz gospodarki przestrzennej z całej Polski. Dzięki zaangażowaniu studentów, jednostek miejskich, organizacji pozarządowych oraz społeczników warsztaty mają interdyscyplinarny charakter, jednocześnie pozwalając na szersze spojrzenie na problematykę oraz stworzenie platformy wymiany doświadczeń i pomysłów.

Wstęp

Studenckie Koło Naukowe Gospodarki Przestrzennej „Cirkula” (SKN GP Cirkula) funkcjonuje w ramach Kolegium Gospodarki Przestrzennej oraz na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej. Zrzesza studentów, którzy pragną nie tylko zdobywać dodatkową wiedzę i rozwijać swoje umiejętności, ale także dzięki pasji i determinacji chcą tworzyć projekty pozytywnie zmieniające wizerunek miasta Łodzi. SKN GP Cirkula zajmuje się tematyką szeroko pojętej gospodarki przestrzennej, w tym m.in. zagadnieniami dotyczącymi urbanistyki, estetyki przestrzeni, rewitalizacji, partycypacji społecznej, ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu oraz zrównoważonego transportu.

Od samego początku działalności koła podejmowane były działania, które miały realny wpływ na zmiany dokonujące się w przestrzeni Łodzi.

Ogólnopolskie studenckie warsztaty urbanistyczno-architektoniczne „Włóż się po mieście” to coroczne wydarzenie poświęcone zagadnieniu rewitalizacji śródmiejskiej tkanki Łodzi. Do tej pory w latach 2015–2017 odbyły się trzy edycje, w których wzięło udział łącznie około 180 studentów z całej Polski. Patronat honorowy nad wydarzeniami objęła Prezydent Miasta Łodzi Hanna Zdanowska oraz Prorektor ds. edukacji Politechniki Łódzkiej prof. dr hab. inż. Sławomir Wiak, obecnie Rektor PŁ. Warsztaty są organizowane we współpracy m.in. z Miejską Pracownią Urbanistyczną w Łodzi i Biurem ds. Rewitalizacji Urzędu Miasta Łodzi. Dzięki nawiązaniu współpracy z jednostkami miejskimi, mogliśmy liczyć na wsparcie merytoryczne podczas warsztatów, dostęp do aktualnych podkładów mapowych i pomocy naukowych, w tym szczegółowych inwentaryzacji urbanistycznych i opracowań planistycznych. Do udziału w wydarzeniu zaprosiliśmy także osoby aktywnie działające w dziedzinie architektury i urbanistyki – zarówno teoretyków, jak i praktyków.

Łódź jest w Polsce miastem pionierskim w dziedzinie rewitalizacji, dlatego też członkowie SKN Cirkula postanowili włączyć się w ten proces i propagować wiedzę o nim wśród osób z całej Polski. Zapoznając się z problemami przestrzennymi i społecznymi wybranego fragmentu miasta, a następnie próbując je rozwiązać za pomocą koncepcji projektowej, uczestnicy mają możliwość poznania w praktyce specyfiki działań urbanistycznych w wyjątkowej strukturze historycznego miasta, a także ćwiczenia przydatnej dla ich przyszłej działalności naukowej i zawodowej umiejętności pracy w zespole.

Formuła warsztatów

Program warsztatów jest przewidziany na trzy dni. Dzień pierwszy obejmuje merytoryczne wprowadzenie w zagadnienia związane z projektem, uwarunkowaniami Łodzi oraz omówienie specyficznego charakteru obszaru opracowania. Prowadzony jest w formie wykładów łódzkich teoretyków i praktyków z zakresu planowania przestrzennego, a także osób zaangażowanych w życie miasta czy danej dzielnicy. Oprócz teoretycznego wprowadzenia uczestnicy warsztatów mają szansę wziąć udział w spacerze badawczym po obszarze opracowania. Dzięki temu uczestnicy mogą doświadczyć omawianych problemów, a także poczynić własne obserwacje i wczuć się w specyficzny klimat miejsca. Drugi dzień jest poświęcony na zadanie warsztatowe, czyli opracowanie koncepcji przekształceń problemowego obszaru, która oprócz rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych, powinna uwzględniać pozostałe równie istotne aspekty rewitalizacji: społeczny czy ekonomiczny. W trakcie trwania prac nad projektem uczestnicy mają również możliwość zweryfikowania swoich wizji z ekspertami z różnych dziedzin, m.in., urbanistów i architektów, aktywistów miejskich, przedstawicieli władz miasta. Głównym założeniem warsztatów „Włóż się po mieście”, od ich pierwszej edycji, jest uwzględnianie szerokiego spektrum różnych punktów widzenia na zmiany zachodzące w mieście oraz współpraca SKN GP Cirkula z osobami mającymi zróżnicowane podejście do projektowania. Ostatni dzień jest poświęcony prezentacji wyników kilkunastogodzinnej pracy uczestników. Oprócz przygotowania planszy przedstawiającej projekt, grupy warsztatowe mają szansę zaprezentować swoją wizję przekształceń podczas około 10 minutowej prezentacji. Całość jest poddawana ocenie jury złożonego ze specjalistów z różnych dziedzin.

Pierwsza edycja – „Włóż się po mieście”

Pierwsza edycja warsztatów „Włóż się po mieście” została poświęcona problematyce pierwszego z ośmiu priorytetowych obszarów rewitalizacji obszarowej miasta Łodzi – ulicy Włókienniczej. Wybór ten był efektem nawiązania współpracy z Biurem ds. Rewitalizacji i Rozwoju Zabudowy Urzędu Miasta Łodzi, Miejską Pracownią Urbanistyczną w Łodzi, Biurem Architekta Miasta i Zarządem Nowego Centrum Łodzi. Wydarzenie odbyło się w terminie 18–20 marca 2015 r.

Efekty prac uczestników były studencką przymiarką do przeprowadzonego w 2016 r. konkursu architektonicznego na pierwszy kwartał przeznaczony do rewitalizacji obszarowej.

Druga edycja – „Włócz się Polesie”

Druga edycja „Włócz się Polesie” dotyczyła fragmentu miasta, który został objęty programem Zielone Polesie. Zadaniem uczestników warsztatów było przygotowanie koncepcji przekształceń obszaru miasta Łodzi zlokalizowanego w rejonie ulic: Zielonej, Wólczańskiej, 6 Sierpnia i Żeromskiego. Warsztaty zostały przeprowadzone w dniach 6–8 kwietnia 2016 r.

Do współpracy przy tej edycji zaproszeni zostali nie tylko łódzcy urzędnicy, ale także działacze społeczni, zaangażowani w przekształcenia Starego Polesia. Partnerami projektu oprócz Urzędu Miasta Łodzi zostało Stowarzyszenie Społecznie Zaangażowani oraz Współdzielnia Staropoleska reprezentowane przez Panię: Martę Karbowiak, Marię Nowakowską i Agnieszkę Reiske. W jury konkursu zasiadła także radna i aktywistka miejska Pani Urszula Niziołek-Janiak. Dzięki włączeniu w wydarzenie aktywistów działających na rzecz poprawy sytuacji na Starym Polesiu, uczestnicy mogli poznać szerszy wachlarz problemów tego fragmentu miasta.

Efekty wynikające z warsztatów zostały przekazane na potrzeby prac nad miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego tego fragmentu Łodzi. Koncepcje opracowane podczas naszych warsztatów zostały także zaprezentowane Doraźnej Komisji ds. Rewitalizacji Miasta Rady Miejskiej w Łodzi i zyskały aprobatę radnych. Pomysły studentów na przekształcenia terenu dawnej fabryki Polleny-Ewy oraz tzw. Zielonego Rynku, zaprezentowane w koncepcjach warsztatowych, są przedmiotem dyskusji łódzkich władarzy i projektantów. Tak pozytywne przyjęcie efektów poprzednich edycji wskazuje, że nasze działania mają realny wpływ na kształtowanie przestrzeni Łodzi.

Trzecia edycja – „Włócz się po Bałutach”

Trzecia i ostatnia jak do tej pory edycja warsztatów odbyła się w dniach 26–28 kwietnia 2017 r. pod nazwą „Włócz się po Bałutach”. Aby jak najlepiej wpisać się w bieżące działania planistów z Miejskiej Pracowni Urbanistycznej uzgodniono, że tym razem uczestnicy zmierną się z zadaniem przekształcenia fragmentu łódzkiej dzielnicy Bałuty ograniczonego ulicami: Zachodnią, Drewnowską, Żytnią oraz Bazarową.

Ta część miasta boryka się z licznymi problemami, zarówno społecznymi jak i urbanistycznymi, jednakże charakteryzuje się dużym potencjałem do zmian m.in. ze względu na zlokalizowanie w pobliżu centrum miasta, przy jego głównej osi komunikacyjnej na kierunku północ-południe oraz w sąsiedztwie centrum handlowo-rozrywkowego Manufaktura.

Niebagatelne znaczenie ma także tożsamość miejsca: w strukturze obszaru są obecne ślady burzliwych dziejów Bałut, przyłączonych do Łodzi w 1915 r., a wcześniej rozwijających się jako wieś. Ważnym punktem opracowania warsztatowego jest Plac Piastowski. Historycznie w tym miejscu znajdowały się Jatki Tanfaniego, hale targowe nazwane od nazwiska fundatora, wzniesione na przełomie XIX i XX w. W 1940 r. na znacznym obszarze Bałut Niemcy wyznaczyli teren getta, a na Placu Piastowskim odbywały się publiczne egzekucje, upamiętnione przez tablicę znajdującą się od strony ulicy Bazarowej. Natomiast w południowej części obszaru badań znajdują się tereny poprzemysłowe, po dawnych zakładach farmaceutycznych Polfa.

Uczestnicy mieli m.in. możliwość wzięcia udziału w spacerze badawczym po obszarze opracowania oraz części Starych Bałut, prowadzonym przez łódzką przewodniczkę Panią Marię Nowakowską, autorkę książki *Łódzki detal*, która pomagała SKN GP Cirkula również podczas ubiegłorocznej edycji warsztatów „Włócz się Polesie”. Istotnym punktem części otwierającej warsztaty był wykład prof. nadzw. UŁ dr hab. Sylwii Kaczmarek, który odpowiadał na pytanie jak prawidłowo rozumieć słowo „rewitalizacja”, uwzględniając w sposób szczególny społeczny aspekt tego zagadnienia. W części wykładowej znalazły się również wystąpienia dr. inż. arch. Roberta Warszzy, dyrektora Miejskiej Pracowni Urbanistycznej, przybliżające studentom łódzki kontekst urbanistyczny oraz mgr inż. arch. Zuzanny Hibner z Miejskiej Pracowni Urbanistycznej, z zespołu pracującego nad koncepcją przekształceń obszaru Starych Bałut.

Wieczorem pierwszego dnia warsztatów odbyło się spotkanie z architektami zaangażowanymi w udzielanie korekt studentom przygotowującym projekty.

Podczas tegorocznej edycji studenci mogli skorzystać z korekt projektantów z Miejskiej Pracowni Urbanistycznej, spotkać się z architektami z pracowni architektonicznej Moomoo, Panami: Jakubem Majewskim i Łukaszem Pastuszką, a także poznać warsztatowe metody projektowe Pana Pawła Jaworskiego, miejskiego aktywisty i specjalisty od partycypacji społecznej z fundacji „Napraw Sobie Miasto”. Ze względu na wyznaczony obszar opracowań, dla studentów bardzo wartościowe były spotkania z przedstawicielkami Centrum Dialogu im. Marka Edelmana, Paniami: Joanną Podolską-Płocką, Justyną Tomaszewską oraz Elizą Gaust, a także z radnym Rady Osiedla Bałuty-Centrum, Panem Radosławem Wiślakiem. Istotne było również wsparcie osób związanych ze środowiskiem akademickim, m.in. dr inż. arch. Anety Tomczak (z-ca dyrektora MPU ds. Projektowych), dr inż. arch. Adriany Cieślak (reprezentującej łódzki oddział Towarzystwa Urbanistów Polskich), dr inż. Barbary Wycichowskiej, dr hab. inż. Katarzyny Klemm czy dr inż. arch. Moniki Cysek-Pawlak.

Prace studentów również w tym roku zostały przekazane do Miejskiej Pracowni Urbanistycznej i zostaną wykorzystane podczas sporządzania projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie Starych Bałut. Tym samym, studenci uczestniczący w warsztatach mogą mieć realny wpływ na zapisy w dokumentach planistycznych Łodzi, a więc również na charakter dokonywanych przekształceń urbanistycznych w mieście, a ich pomysły wnoszą świeże i niekonwencjonalne spojrzenie na problemy rewitalizacji. Oprócz walorów dydaktycznych, uczestnicy corocznych warsztatów „Włócz się po mieście” korzystają na wymianie doświadczeń zachodzących między studentami podobnych kierunków z różnych miast i uczelni oraz mogą zaobserwować jak różne podejścia do tematyki miejskiej prezentują specjaliści wywodzący się z różnych środowisk. Istotną wartością, którą SKN GP Cirkula chciałoby wzmacniać również w przyszłych edycjach projektu, jest potraktowanie warsztatów „Włócz się po mieście” jako platformy umożliwiającej dialog między różnymi interesariuszami życia miejskiego, który może przynieść tylko pozytywne skutki dla procesów rewitalizacyjnych, zachodzących w Łodzi.

Podsumowanie

Rezultatem warsztatów każdorazowo są projekty koncepcyjne, przedstawiające spojrzenie studentów z różnych uczelni na przestrzeń Łodzi, a także wymiana doświadczeń między uczestnikami wywodzącymi się z różnych środowisk i kierunków studiów, wśród których dominowali studenci architektury oraz gospodarki przestrzennej. Uczestnicy w swoich pracach brali pod uwagę różnorodne aspekty funkcjonowania obszaru, takie jak: walory substancji zabytkowej, *genius loci*, uwzględnienie różnych grup społecznych będących użytkownikami tej części miasta czy zastosowanie zasad zrównoważonego rozwoju.

To także szansa dla studentów by mieć realny wpływ na kształtowanie się przestrzeni w mieście. Ponadto organizacja warsztatów jest okazją do promowania Łodzi, poprzez pokazywanie pozytywnych zmian zachodzących w jej przestrzeni.

Dotychczasowe edycje spotkały się z bardzo dużym zainteresowaniem ze strony studentów z całej Polski. Za każdym razem lista uczestników zapełniała się przed wyznaczonym przez nas terminem zgłoszeń. Podczas zapisów do drugiej edycji limit 60 osób, wynikający z możliwości organizacyjnych, został przekroczony w ciągu niecałej doby od otwarcia formularza zgłoszeniowego. Pokazuje to, że zainteresowanie tematyką rewitalizacji jest bardzo duże.

“Roam around the city” - workshops by the Spatial Economy Student Research Club at the Lodz University of Technology

ABSTRACT

For the last three years “Włóż się po mieście” (Roam around the city) urban workshops have been organized by the ‘Cirkula’ Spatial Economy Student Research Club founded by the Spatial Economy College and the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Environmental Engineering at the Lodz University of Technology, in cooperation with the Lodz Municipal Planning Office. This annual event is dedicated to the topic of revitalization of the Lodz city centre. It is addressed to students of architecture, urban planning and spatial economy from all over Poland. Thanks to the commitment of students, local government units, non-governmental organisations and activists, the workshops have an interdisciplinary character, allowing participants to see urban revitalization in a broader perspective, share experiences and ideas.

lic. Stanisław Klajs - główny koordynator warsztatów “Włóż się po Bałutach”, absolwent studiów pierwszego stopnia na kierunku Geografia (spec. Gospodarka Przestrzenna i Rozwój Regionalny) na Uniwersytecie Jagiellońskim, student czwartego roku na kierunku Architektura na Politechnice Łódzkiej, student Szkoły Nauk Praktycznych, aktywny członek Studenckiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Cirkula na Politechnice Łódzkiej.

inż. Jakub Misiak - główny koordynator pierwszej edycji warsztatów, student ostatniego roku studiów drugiego stopnia na kierunku Gospodarka Przestrzenna na Politechnice Łódzkiej, aktywny członek Studenckiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Cirkula na Politechnice Łódzkiej (w latach 2013–2017 trzykrotnie członek zarządu), zawodowo związany z Miejską Pracownią Urbanistyczną w Łodzi, w wolnych chwilach trener komputerowego wspomagania projektowania AutoCAD.

inż. Bartłomiej Olczak - student ostatniego roku studiów drugiego stopnia na kierunku Gospodarka Przestrzenna na Politechnice Łódzkiej, aktywny członek Studenckiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Cirkula na Politechnice Łódzkiej (w latach 2013–2017 dwukrotnie członek zarządu), członek zarządu Fundacji Normalne Miasto - Fenomen.